

ÁMÁN ILDIKÓ

IVÁNYI BÉLA

(1878–1964)

I. Életrajz

Iványi Béla (családneve *Jung* volt 1903-ig) 1878. október 27-én született, édesapja postastisztviselő volt Nagykanizsán. Középiskolai és jogi tanulmányait egyaránt Budapesten végezte. A jogi doktorátus 1903. évi megszerzése után azonnal felvették a Magyar Állami Levéltárba¹ díjtalan gyakornokként.² Később levéltári tisztként³ és fogalmazóként⁴ állt alkalmazásban. 1907-ben a belügyminiszter áthelyezte Bártfára azért, hogy az ottani levéltárban három év alatt regisztert készítsen a meglévő anyagokról. Mint elismert levéltárost és történészt nevezték ki 1914. augusztus 30-án a magyar alkotmány- és jogtörténet nyilvános rendkívüli tanárává az újonnan alapított Debreceni Tudományegyetemre.⁵

Oktatótevékenységét az első világháború megakasztotta, bevonult katonának és tüzérfőhadnagyként harcolt egészen 1917 végéig,⁶ majd visszatért Debrecenbe, és korábbi tárgykörét oktatta tovább nyilvános rendes tanárként, amivé 1917. szeptember 10-én nevezte ki az uralkodó.⁷ Ezután rögtön meg is tették az alapvizsgálati bizottság elnökévé és a jogtörténeti szeminárium vezetőjévé. Az 1925/1926. tanévben a jog és államtudományi kar dékánja volt. 1927-ben rövid ideig Olaszországban folytatott levéltári kutatásokat, mint a Római Magyar Történeti Intézet tagja.⁸ *Erekly István* tanszékváltása miatt 1924 végén megüresedett a szegedi magyar alkotmány- és jogtörténeti tanszék, amelyre 1927. február 8-án nyerte el kinevezését *Iványi*.⁹ Az átmeneti időszakban továbbra is *Erekly*¹⁰

¹ Felvételijén *Pauler Gyula* tett fel kérdéseket történelemből és jogból, olvastatt vele okleveleket és aktákat. Azonban mire felvétele elintéződött, *Pauler* már nem élt. VÖRÖS 1964, 141–142. pp.

² Pesti Napló, 1903. július 31. VIII. évf. 207. sz. 14. p.

³ Pesti Hírlap, 1904. szeptember 16. XXVI. évf. 256. sz. 19. p.

⁴ Belügyi Közlöny, 1912. március 24. 12. sz. 83. p.

⁵ Hivatalos Közlöny, 1914. szeptember 1. XXII. évf. 18. sz. 444. p.

⁶ Tolnai Világlapja, 1914. november 29. XIV. évf. 48. sz. 10. p.

⁷ Hivatalos Közlöny. 1917. szeptember 15. XXV. évf. 23. sz. 478. p.

⁸ P. SZABÓ 2014, 207–218. pp. P. SZABÓ 2017, 271–276. pp.

⁹ 1927. szeptember 14-én tette le az esküjét. Magyar Nemzeti Levéltár Csongrád Megyei Levéltára, VIII. 1.: a Ferenc József Tudományegyetem Rektori Hivatalának irata (Továbbiakban: CSML FJTR) 2. doboz, 1927. szeptember 14. II. rendes ülés, 75/1927–28. Uo. FJTJK 7. doboz, 1927. szeptember 15. 531/1926–27.

tartotta a jogtörténeti előadásokat,¹¹ és csak 1927 októberében adta át a tanszékvezetői és az első alapvizsgálati bizottsági elnöki feladatokat *Iványinak*.¹² Így 1927-től a szegedi Ferenc József Tudományegyetemen oktatott, ahol szintén a magyar alkotmány- és jogtörténet nyilvános rendes tanára volt egészen 1938-ig, emellett az 1934/1935. tanévben a Jog- és Államtudományi Kar dékáni tisztét is betöltötte.¹³ *Kosutány* Ignác 1927. október 1-i nyugdíjazása okán megüresedett az egyházbizottsági tanszék vezetői pozíciója, s az előadásokat *Szandtner* Pál rövid helyettesítése után *Iványi* vette át.¹⁴

Magánéletében rigorózus ember hírében állt: 1929-ben pisztolypárbajra hívta ki a fiatal *Mályusz* Elemért, amiért kritikával illette gönci várostörténeti forráskiadványát; a párbaj során senki nem sérült meg. 1937-ben egy megdöntött cselekedetével bekerült a hírlapokba,¹⁵ ezért 1937. november 27-én „meggyengült idegállapotára” való hivatkozással előbb szabadságolását,¹⁶ majd 1938. június 1-i határidővel a nyugdíjazását kérte a szegedi egyetemtől.¹⁷ A nyugdíjazásával megüresedett egyházbizottsági ideiglenesen *Menyhárh* Gáspár, az alkotmány- és jogtörténetet újra *Erekly* István adta elő egészen az egyetem Kolozsvárra való visszaköltözéséig.¹⁸ Az események folytán a különféle társasági tagságairól – köztük akadémiai tagságáról is – lemondott és a körmendi herceg *Batthy-*

¹⁰ Hivatalos Közlöny, 1927. március 1. XXXV. évf. 5. sz. 50. p. Az 1926. november 24-i III. kari tanácsi ülésen szavaztak a professzorok arról, hogy meghívják-e *Iványi* Bélát a magyar jogtörténeti tanszék élére, amelyre titkosan, 11-ből 10-en *Iványi* meghívására szavaztak. CSML FJTJK VIII. 4.b. fond: a Ferenc József Tudományegyetem jogi karának iratai 2. doboz, 1926. november 24. III. rendes kari ülés, 283/1926–27.

¹¹ P. SZABÓ 2014, 218. p. P. SZABÓ 2017, 276. p.

¹² *A kolozsvári magyar királyi Ferenc József Tudományegyetem Almanachja.*, 1928, 75. p. CSML FJTJK 8. doboz, 1927. október 27. II. rendes ülés, 560/1927–28.

¹³ HAMZA 2018.

¹⁴ P. SZABÓ 2014, 218. p. a Vallás- és Közoktatási Minisztérium 1933-ban erősítette meg ezen pozíciójában. CSML FJTJK 18. doboz, 1933. január 23. 615/1932-33. Uo. 24. doboz, 1935. április 20. VIII. rendes ülés, 1102/1934–35.

¹⁵ „Egy szegedi egyetemi tanár becsületsértő röpiratokat terjesztett egy előkelő szegedi úrlány személyével kapcsolatban. Az illető, *Iványi* Béla egyetemi tanár, akit a napokban nyugdíjaztak, el is költözött Szegedről, de anélkül, hogy tettét hajlandó lett volna megindokolni. A megbántott nő, dr. Inotay Ilona, az egyetemi könyvtár tisztviselője, annyira szívére vette a dolgot, hogy idegösszeomlást kapott majd vasárnap este megmérgezte magát. Súlyos állapotban szállították be a klinikára.” *Brassói Lapok*, 1937. december 1. XLIII. évf. 256. sz. 6. p. „Inotay Ilona, *Iványi* professzor rágalomhadjáratának szenvedő hősnője, mint kiderült, öngyilkosságát azért követte el, mert az egyetemi könyvtárban váratlanul felmondták állását, amelyet december 1-én kellett volna elhagynia. A hivatalos körök kiemelik, hogy az elbocsátás és az erkölcsbotrány csak véletlen folytán került időbelileg egymás mellé és dr. Inotay Ilona valószínűleg a budapesti egyetemi könyvtárba kerül.” *iÚjság*, 1937. december 7. XIII. évf. 278. sz. 2. p.

¹⁶ 1937. november 18-án *Iványi* Béla beszüntette előadásait és idegállapota helyreállítása végett fél éves betegszabadságát kérte, ugyanakkor a nyugdíjazásért is folyamodott, majd november 20-án Szegedről el távozott. Az Egyetemi Tanács sajnálattal, de tudomásul vette a tény. CSML FJTR 3. doboz, 1937. november 24. II. rendes ülés, 465/1937–38. Uo. FJTJK. 30. doboz, 1937. november 19. III. rendkívüli ülés, 406/1937–38. Bomba, 1937. december 22. V. évf. 21–22. sz. 12. p.

¹⁷ A VKM 1938. április 19-én kelt 12.352/1938. számú határozatában kimondta, hogy *Iványi* Béla köteles szolgálati idejét letöltötte 1938. április végével, így a teljes szolgálati kötelezettsége alól felmentette, és 1938. május 1-vel az 1912: LXV. törvénycikk 31. §-a alapján saját kérelmére véglegesen nyugdíjba helyezte. A kar sajnálattal vette tudomásul a minisztérium levelét és rendelkezett *Iványi* arcképének a megfestéséről. CSML FJTJK 31. doboz, 1938. április 26. 1001/1937–38.

¹⁸ 8 Órai *Újság*, 1937. december 7. XXIII. évf. 278. sz. 7. p. CSML FJTJK 24. doboz, 1937. november 23. III. rendes ülés, 407/1937–38.

ány-Strattmann család levéltárosaként tevékenykedett 1944-ig.¹⁹

Vonyarcvashegyen hunyt el 1964. január 20-án, a helyi köztemetőbe koporsóját csak néhányan kísérték el.²⁰ Sírját a Nemzeti Emlékhely és Kegyeleti Bizottság védetté nyilvánította 2008-ban.²¹

1912 és 1914 között a *Magyar Történelmi Társulat* titkára,²² 1914-ben főtitkára²³ volt. Tudományos eredményei elismeréseként 1916-ban a Szent István Akadémia a rendes, 1920-ban a Magyar Tudományos Akadémia a levelező tagjai közé választotta. 1922. december 11-én *Mossóczy Zakariás és a magyar Corpus Juris keletkezése* címmel tartotta székfoglaló előadását,²⁴ de korábban említettbotránya miatt az akadémiai tagságáról 1937-ben lemondott.²⁵

1931-ben a Ferenc József Tudományegyetem az idei rektora, *Kováts Ferenc* nyújtotta át részére azt a kitüntetést (*Polonia Restituta* rend parancsnoki keresztje), amelyet a lengyel-magyar barátság elmélyítése körül szerzett tudományos munkássága elismerésül adományozott részére a Lengyel Köztársaság elnöke.²⁶ A következő évben, 1932-ben III. Viktor Emánuel olasz király *Iványi Béla* szegedi egyetemi tanárt a magyar-olasz történelmi kapcsolatok elmélyítése és ezzel kapcsolatos tudományos munkásságának elismerése jeléül az olasz koronarend tiszti keresztjével tüntette ki.²⁷

Professzori pályafutása alatt a *Magyar Heraldikai és Genealogiai Társulat* választmányi tagja, a *Magyar Statisztikai Társaság* választott tagja, a debreceni *Tisza István Tudományos Társaság* választmányi, a *Váci Múzeum Egyesület* levelező tagja, a szegedi *Dugonics Társaság* és az *Országos Községi Törzskönyvbizottság* tagja, a „bronz *signum laudis* a kardokkal” és a „német flandriai kereszt” tulajdonosa volt.²⁸

II. Tudományos munkásság

A levéltári kutatásaiban főként város-, jog- és művelődéstörténettel és genealógiával foglalkozott. Tanulmányomban *Iványi Béla* levéltáros-kutatói oldalát igyekszem részletesebben bemutatni, ugyanis a jogtörténészek és történészek számára e munkái a legmeghatározóbbak. Megítélésem szerint nincs olyan *medievista*, aki ne forgatta volna *Iványi* professzor valamelyik gyűjteményes könyvét.

¹⁹ P. SZABÓ 2014, 219. p. P. SZABÓ 2017, 277. p.

²⁰ A távirati címkén *Iványi Bélánét* jelölték meg, miközben az 1931. évi oktató nyilvántartásban *Iványi Bélát* özvegyként tüntették fel és egy fia volt: Zoltán. A nyugdíjazási miniszteri leiratán feleségeként *Maléter Irén* szerepelt. CSML FJTJK 16. doboz, 1931. november 17. 283/1931–32. Uo. 31. doboz, 1938. április 26. 1001/1937–38. Gyászjelentések: *Dr. Iványi Béla*. Debreceni Református Kollégium Nagykönyvtára: https://library.hungaricana.hu/hu/view/Gyaszjelentések_DebreceniRefKollNagykonyvtara_IA_IZ/?query=i v%C3%A1ny%20b%C3%A9la&pg=84&layout=s letöltés ideje: 2019. december 12.

²¹ P. SZABÓ 2014, 220. p. P. SZABÓ 2017, 277. p.

²² Budapesti Közlöny, 1912. október 30. XLVI. évf. 247. sz. 3. p.

²³ Budapesti Hírlap, 1914. május 15. XXXIV. évf. 114. sz. 15. p.

²⁴ IVÁNYI 1926, 135. p.

²⁵ HAMZA 2018. P. SZABÓ 2017, 277–282. pp.

²⁶ Pesti Hírlap, 1931. június 7. LIII. évf. 126. sz. 11. p.

²⁷ Budapesti Hírlap, 1932. június 9. LII. évf. 126. sz. 6. p.

²⁸ *A kolozsvári magyar királyi Ferenc József Tudományegyetem Almanachja.*, 1927. 32. p. *Szegedi Egyetemi Almanach* 1995, 42. p.

Behatóan vizsgálta *Mossóczy Zakariás*²⁹ és *Telegdi Miklós*³⁰ által a 16. században összeállított törvénygyűjteményt: a *Corpus Juris*-t, melynek során a kegyúri jogok történetét és annak művelődéstörténeti jelentőségét is figyelembe vette. Az akadémiai székkfoglaló értekezésében *Mossóczy Zakariás*nak a *Corpus Juris* első kiadójának életét és működését tárgyalta.³¹

Mossóczy alacsony sorsból emelkedett fel: családi leszármazását, iskolázottságát nem ismerjük. 1562–1572 között nyitrai kanonok és püspöki helynök volt, 1582-től pedig az egyházmegye püspöke lett.³² Már fiatalon a nyitrai adminisztrátor vikáriusa volt, azaz a szentszék elnöke, – az 1574: XVII. tc. a felső részekről és a pozsonyi törvénynapokról fellebbezett perek felülvizsgálatára a királyi helytartó mellé rendelte bírónak, – így állandó résztvevő volt a királyi és nádori helytartói oktávákon, gyakran szerepelt különböző ügyekben mint királyi biztos és delegált bíró, adott jogi véleményeket. Ezek alapján feltételezhetjük, hogy kitűnő jogásznak kellett lennie, aki nagy gyakorlati tapasztalattal is bírt.³³

Iványi részletesen festette le a 15–16. században meglévő jogbizonytalanságot. *Mossóczy* úgy nyilatkozott az egyik 1585. évben kelt levelében, hogy „nemcsak az igazságot kereső felek, nemcsak az ügyvédek, hanem még maguk a bírák sem ismerik a hazai törvényekben lefektetett jogszabályokat, azaz a törvényjogot (*Gesetzrecht*).”³⁴ Hasonló jogi állapotok voltak külföldön is. Ezért mozgalom indul meg a törvények összegyűjtésére s közrebocsátására. Nálunk ezt a feladatot *Mossóczy* vállalta magára; a kódexek alapján készült, a hibáktól megtisztított *Corpus Juris* 1584. évi nagyszombati kiadásával. Ennek szövege szolgált a későbbi kiadásoknak is alapul. A műből 1586-ban a *Telegdi Miklós* hagyatékában 400 példányt találtak, azonban *Mossóczy* halálakor fölvelt leltár már csak 20 példányról számolt be. A több mint 900 példányt számláló könyvtárnak a későbbi történetét, illetve annak katalógusát is részletesen ismertette *Iványi*, ezzel a kor művelődéstörténetéhez is fontos adalékot szolgáltatott.³⁵

Munkája négy részre oszlik. Az elsőben a *Mossóczy* család eredetét tisztázta és *Mossóczy Zakariás* életének a történetét rajzolta meg.³⁶ A másodikban a *Corpus Juris* létrejöttének történetét világította meg,³⁷ a harmadikban *Mossóczy* könyvtárának a sorsát vizsgálta fel,³⁸ s végül a negyedikben, a függelékben, a fontosabb levéltári emlékeket és

²⁹ A magyar törvényeknek önálló, első kiadását az *Ilosvay*-féle kézirat alapján, annak kibővítésével *Mossóczy Zakariás* és *Telegdi Miklós* püspökök készítették el és adták ki 1584-ben. Őket mondhatjuk a *Corpus Juris Hungarici* első kiadóinak. Ez a törvénygyűjtemény elterjedt az egész országban, a bírák mindenütt ezt használták, tehát ennek a publikációnak a szövegét szentesítette a joggyakorlat. A *Mossóczy* és *Telegdi*-féle törvénygyűjteménynek második, az újabb törvényekkel kiegészített változata, az ú. n. bécsi, az első után majdnem fél század múlva, 1628-ban jelent meg. Ez a variáns azért nevezetes, mert a *Hármaskönyvet* is felvette a törvények közé, még pedig úgy, hogy vele kezdődik az egész törvénygyűjtemény. Ettől fogva a *Tripartitum* elválaszthatatlan társa lett a magyar törvénytárnak. ILLES 1910, 195. p.

³⁰ Életéről és a *Mossóczy*-törvénygyűjteményhez való kapcsolódásáról olvasható: HORVÁTH 2019.

³¹ Székkfoglaló értekezésül felolvasta: 1922. december 17-én. IVÁNYI 1926a, címlap.

³² IVÁNYI 1926a, 25, 31. p.

³³ HOLUB 1927, 671. p. IVÁNYI 1926, 32. p.

³⁴ IVÁNYI 1926a, 43. p.

³⁵ HAVRAN 1926, 406. p.

³⁶ IVÁNYI 1926a, 1–42. pp.

³⁷ Uo. 43–69. pp.

³⁸ IVÁNYI 1926a, 69–83. pp.

Mossóczy könyvtárának az általa megtalált részletes *inventáriumát* közölte.³⁹

Azonban *Iványi* munkájának értékét nemcsak ezen eredmények adják meg. Tudjuk róla, hogy ő Nagy-Magyarország levéltárainak egyik legalaposabb ismerője volt, s így nem csak értekezésének a tulajdonképpeni tárgyát és annak egyes kérdéseit tudta jól megvilágítani egy-egy elrejtett levéltári adat felhasználásával, hanem oly kérdésekről is nagyon érdekes és új dolgokat tudott mondani, amelyek munkája közben, de másfajta vonatkozásban felmerültek. Részletesen tárgyalta a korabeli törvény kihirdetési módokat; leírta az addig még nem ismertetett debreceni törvénygyűjteményt, amely a református kollégium könyvtárában volt megőrzés alatt. Külön fejezetet szentelt annak, hogy bemutassa azokat, akikkel *Mossóczy*, mint korának irodalmi – és egyéb tekintetben is kiváló – egyéniségeivel élénk összeköttetésben állt, s így érdekes adalékokat szolgáltatott ahhoz a humanista körhöz, amelynek történetével érdemes volna még mind a mai napig is alaposabban foglalkozni.⁴⁰

Feldolgozta és közzétette több családi és városi levéltár (pl. Bártfa, Gönc, Eger) anyagát. A *Bártfa szabad királyi város levéltára 1319-1526*⁴¹ című műve kapcsán megállapítást nyerhet az a tény, hogy Bártfa azon szerencsés városok egyike, ahol jelentős számban maradt fenn középkori oklevél. Ezt a gazdag anyagot állami megbízásból az 1907. évben hozta rendbe *Iványi Béla*. Az első kötet 3578 középkori oklevél regesztáit⁴² foglalta magában az 1319 és 1501. közötti évekből. Fontos megjegyezni, hogy a fontosabb oklevelek egy része teljes szövegükben, mások kivonatosan vannak közölve. Ily módon tette hozzáférhetővé ezt az anyagot a további kutatás számára. A regeszták sok családtörténeti vonatkozást (Berzeviczy, Máriássy, Perényi, Thurzó családok) tartalmaznak; megnevezik az egyes szepesi állások viselőit (főispánok, prépostok, várnagyok, kapitányok).⁴³ Bártfa jogaira, birtokaira és polgáira, hatóságaira vonatkozó okleveleken, jegyzékeken, följegyzéseken kívül sok adat és anyag van Bártfa levéltárában az országos eseményekről, a Felvidék állapotairól, harcairól, a lengyel összeköttetésekről és határviszályokról. Ezekon felül nemcsak olyan iratok, amelyek eredetileg is Bártfának szóltak, hanem sok olyan is, amelyek a környékbeli nemesek, urak, plébánosok levelei közül kerültek Bártfára. Ezek valószínűleg letétképen jutottak Bártfa levéltárába.⁴⁴

A tömérdek történeti anyagnak nagy értéke magának Bártfa és kiváltságai kialakulásának bemutatása, s ez igazolja azok érdemét, akik tervbe vették s lehetővé tették a bártfai regeszták kötetének és további folytatásának kiadását. A levéltár akkori rendezése adott erre alkalmat és ennek megindítója, szorgalmazója pedig *Rhody* Alajos bártfai polgármester volt, aki 1906-ban ifj. *Andrássy* Gyula belügyminisztertől országos levéltári szakértő kiküldését kérte. A küldetés *Iványi Béla*, levéltári tisztre esett, aki rövid négy hónap alatt végrehajtotta a bártfai gazdag levéltár középkori, mohácsi vészig terjedő anyagának rendezését.⁴⁵

³⁹ HOLUB 1927, 671. p. IVÁNYI 1926a, 103–134. pp.

⁴⁰ HOLUB 1927, 671–672. pp.

⁴¹ IVÁNYI 1910.

⁴² Regesztáinak nevezik a nem teljes szövegben, hanem csak kivonatos formában közlésre kerülő egyes iratok tartalmi kivonatát. Az ilyen regeszta, bár sok segédletbeli adatot tartalmaz és a levéltári anyag minél könynyebb használatát is segíti, lényegében nem levéltári segédlet, hanem kivonatos formában közölt forrás. EMBER 1982, 197. p.

⁴³ Közlemények Szepes vármegye múltjából 3. 1. sz. 1911. 65–66. pp.

⁴⁴ ERDÉLYI 1911, 205. p.

⁴⁵ ERDÉLYI 1911, 206. p. IVÁNYI 1910. VIII. p.

Második nagy városi oklevélgyűjteménye az *Eperjes szabad királyi város levéltára 1245–1519*⁴⁶ címet viseli, amely két kötetben jelent meg. A közrebocsátott kötet első részlete az Eperjes város levéltárában fekvő, az 1245–1481. évekből származó 586 oklevél, levél, irat, kéziratok könyv kivonatát – egyik-másiknak teljes szövegét – nyújtja.⁴⁷ A 13. századból nyolc, a 14. századból 131, a 15. századból pedig 447 regesztát tartalmaz a kötet, amelynek javarészét a városnak a vámmentessége épségben tartása érdekében, főleg pedig a töltészeki és somosi vámok ellen folytatott küzdelmére vonatkozó, nagyrészt egész terjedelmében közölt oklevelek foglalják el. A második kötet magában foglalja az eperjesi levéltár okleveleinek regesztáit az 1482 és 1519 közötti évekből, amely így 662 oklevél kivonatát tartalmazza.⁴⁸ Mivel a kiadványsorozatban a város összes oklevelei napvilágot látnak, nagyrészt ugyancsak tartalmi kivonatokban, de a fontosabbak teljes szöveggel is, ezekből úgyszólván a város teljes monográfiáját rajzolhatjuk meg. Az adólajstromok, a városi számadáskönyvek és egyéb pénzügyi jegyzékek a városi pénzügyekbe engednek bepillantást, míg a polgárok minden napjaiba, a céhekre vonatkozó oklevelek, valamint a végrendeletek a polgárság vagyoni viszonyait, gyarapodását és általában életviszonyait világítják meg. A különböző kiváltságlevelek, bevallások, adás-vételi szerződések, adósságlevelek pedig azokat a jogi kereteket jellemzik, amelyek között a városi polgárság a középkorban élt. A templomi számadások, a városi plébánia és a végrendeletek vonatkozó adatai pedig Eperjes egyházi életét tárják az érdeklődő elé. Mindezeket felül a városi lakosság nemzetiségére és nyelvére is viszonylag elég bő anyagot találunk a publikált kivonatokban, így látjuk, hogy a jeles jogtörténész kiadványa jelentős információs anyagot szolgáltatott és még ma is szolgáltat Eperjes város monográfiájához.⁴⁹ A fentiek alapján megállapíthatjuk, hogy *Iványi* ezen munkái egyre közelebb vitték és ma is viszik a kutatókat a középkori várostörténet tökéletesebb megismeréséhez.⁵⁰

*Göncz szabadalmas mezőváros története*⁵¹ című monográfiájában számos, eddig ismeretlen és egyháztörténeti szempontból jelentős adatot találunk egyebek mellett *Károli* Gáspár életének egy eddig teljesen ismeretlen korszakáról: tállyai lelkészkedéséről. *Iványi* a kutatásai során hat olyan okmányt fedezett föl, amelyekben egy büntető ügyvel kapcsolatosan Károliról, mint tállyai lelkészről, esperesről és *superintendensről*⁵² van szó.⁵³ Fontos megjegyezni, hogy ezen mű nem oklevéltár, hanem az addig ismeretlen források alapján egy város történetének monografikus leírásával találkozunk. Ezen alkotás nagy szolgálatot tett nemcsak a magyar városok monográfia irodalmának, hanem a magyar protestáns egyházi történetírásnak is. A magyar protestantizmus történetének részletes tanulmányozása nélkül lehetetlen a protestáns egyháztörténeti részletkérdéseket tévedés nélküli

⁴⁶ IVÁNYI 1931.

⁴⁷ SZABÓ 1931, 794–795. pp.

⁴⁸ FEKETE 1936, 333. p.

⁴⁹ ILA 1933, 164. p.

⁵⁰ FEKETE 1931, 189–190. pp.

⁵¹ IVÁNYI, 1926b.

⁵² *Superintendens* (latin: főfelügyelő): a magyar protestáns egyházi nyelvhasználatban régebben az egyházkerület élére választott lelkészt jelentette. Ma már általánosságban a református és evangélikus egyház is a püspök elnevezést használja. *Új Idők Lexikona*, 21–22. kötet, Budapest, 1941. 5537. p.

⁵³ Sárospataki Református Lapok, 1927. március 20. XXII. évf. 12. sz. 49. p.

megállapításokkal és következtetésekkel megtárgyalni.⁵⁴ Maga a szerzői is elismeri, hogy a mű elkészítése során a kassai levéltár forrásaihoz nemzetközi okokból nem tudott hozzáférni, azonban a hazaiaktól a bécsi levéltárákig terjedő minden egyéb területet kiaknázott.⁵⁵

A munka első fejezetei a helység külső történetére vonatkozó adatokat foglalják magukban egészen 1849-ig. A további fejezetek a város népességéről, egyház- és iskolatörténetéről, régi jogéletéről s gazdaságtörténetéről szólnak ugyancsak az 1526–1849 közötti korszakban.⁵⁶ A Göncz jogéletéről szóló fejezet, viszonylag terjedelmes és erős jogászai érzékkel megírt része a műnek, mind a városi alkotmányban, mind a magánjogban és a büntetőjogban az eredeti németországi városi törvény nyomai megtalálhatóak benne, amelyek visszatükrözik a magdeburgi jogot, aminek nyomai még a 17. és a 18. században is fellelhetőek voltak.⁵⁷ A népességgel foglalkozó rész szintén jelentős terjedelemmel bír és a monográfia-irodalomban ily formájában szinte újszerű és követésre méltó megoldásokat kínál a hasonló téma feldolgozása során. Utoljára a gazdaságtörténetet tárgyalja, s a monográfiája végén egy okleveles függelék található, amely 17 oklevelet tartalmaz. Végül a művet a tartalmának nyolc oldalra terjedő németnyelvű kivonattal zárta be.⁵⁸

A fenti művek alapján megállapíthatjuk, hogy *Iványi* a városi jog egyik legnagyobb korabeli szakértője volt, ezt támasztja alá *A városi polgárjog keletkezése, figyelemmel Buda és Pest városokra* című műve is. E munkája három részre tagozódik. Az elsőben az európai városi jogfejlődés alapjául szolgáló német és olasz városok jogfejlődésének rövid vázlatát adja.⁵⁹ E háttér megrajzolása után a magyar városi polgárságnak és jogának az ismertetését kapjuk.⁶⁰ A harmadik rész Buda és Pest régi polgárjogának fejlődésével foglalkozik.⁶¹ Buda már a tatárjárás előtt jelentős kiváltságokat nyert és a város 1403. évi kiváltságlevele már különbséget tesz *cives*, *hospites* és *incolae*⁶² között. A polgárság kötelékébe felvettek polgár-levelet voltak kötelesek kiváltani, amelyet a városnak már a 15. században fejlett kancelláriájában állítottak ki. A török uralom után az elnéptelenedett városba lakosokat kellett telepíteni. Ezeket a kamarai adminisztráció és nem a város vette fel a polgári kötelékbe. A két város 1703-ban nyeri főkiváltságlevelét. A szerző részletesen ismerteti a polgárság kötelékébe való felvétel feltételeit, módját, a

⁵⁴ Sárospataki Református Lapok, 1927. március 27. XXII. évf. 13. sz. 56. p.

⁵⁵ A forrásanyag oly módon került megmentésre, hogy *Milleker* Rezső debreceni egyetemi tanár elkérte Göncz városától és letétbe helyezte a város iratait a tudományegyetem földrajztani intézetében. Miskolci Jogászélet, II. évf. 8. rész, 10. sz. 1926. 13. p.

⁵⁶ VARGA 1926, 273–275. pp.

⁵⁷ S. K. 1928, 4431. p.

⁵⁸ CZOBOR 1926, 39. p.

⁵⁹ IVÁNYI 1936, 3–17. pp.

⁶⁰ Uo. 18–95. pp.

⁶¹ Uo. 96–198. pp.

⁶² A városban (nem pedig az államban) privilegizált státusszal rendelkező polgárság volt a *civis*. Valójában Magyarország városi lakossága csak a töredékét képezte az ország összlakosságának. A középkorban státuszuk szerint több csoportba voltak sorolhatóak a városi lakosok, közülük a született honpolgárok, vagy más néven hazafiak (*incolae nativi*), a honosított honpolgárok (*incolae recepti*) a kikelendők. Mindezekben felül Magyarországon a városias települések kialakulásában szerepet játszott az uralkodók által a befogadott népeknek adományozott *hospesjog*, amely a korlátozott autonómia – és olykor saját idegen jogok gyakorlásának – biztosításával segítette gazdasági tevékenységüket. GANCZER 2011, 67–69. pp.

polgárok kötelességeit és jogait. A felvétel feltétele a biztos létalap, legtöbbször valamely ipar üzése volt. A felvételért városenként, koronként és személyenként változó adót szedtek a város. A városok a „keblükbe felvett” polgárokról polgárkönyvet vezettek, amelyekbe az illetők nevét, foglalkozását és esetleg származási vagy más adatait is beírták. A polgárság kötelékeibe való tartozás bizonyos személyes és kollektív kiváltságokat adott. A magyar városi lakossággal és annak családtörténetével foglalkozók nagy haszonnal forgathatják ezt a munkát. Értékes és segítő eszközül szolgálhat a mű a polgárcsalád-történetírás számára. A városok kialakulásában szerepet játszott polgárcsaládok múltjával szükséges behatóbban foglalkozni, mert történetük sokszor adhat felvilágosítást és jelentős adatokat szolgált a magyar városi kultúra, a gazdaságtörténet fejlődéséhez. A polgárcsaládok története a városok történetét, mint ahogyan a nemes családoké a vármegyéét, a kettő pedig együtt a magyar nemzet történetét tükrözi vissza.⁶³

A fenti kötethez szorosan kapcsolódik a *Debrecen és a Budai jog*⁶⁴ című könyv is, amely szintén a középkori városi jogok és azok kapcsolódását mutatja be. Ezen értekezés eleje Debrecennek átfogó történetét adja 1405-ig, – azaz a szabad királyi várossá történt emeléséig; többi része pedig a város jogának eredetét és az első másfél évszázad alatt bekövetkezett fejlődését ismerteti. Közülük kiemelendő, hogy Zsigmond király a debrecenieket kötelezte a budai jog alkalmazására. Az 1405. évi kiváltságlevelével a budai jognak Debrecenre való kiterjesztésével városi jogaink egységesítését segítette volna elő, azonban nem számolt azzal a körülménnyel, hogy minden nemzet saját egyéniségéhez mért jogi berendezéseket kíván, és ezért a német fajra szabott idegen eredetű budai városjog nem is maradhatott meg állandóan a tősgyökeres magyar Debrecenben. A szerző kimutatta, hogy a szóban forgó jog Debrecenben nem talált kedvező talajra, hatása idővel egyre gyengült és a város jogszolgáltatásában mindinkább a magyar lélekből eredő szokásjog érvényesült. A magyar szokásjog az egyszerű debreceni magyar bírák racionális gondolkozásmódjából és józan ítélőképességéből származott, amelynek keletkezését a magyar lélek teremtő és átalakító erejének megnyilvánulásaként értékelhetjük. A mű írója Debrecen város levéltárának középkori okleveleit és legrégibb jegyzőkönyveit dolgozta fel más levéltári és történelmi források segítségével; példát mutatva ekként magyarországi városjogaink jövőjéig feldolgozóinak.⁶⁵

A magánlevéltárak kutatási eredményeinek bemutatásával jelent meg *A Római Szent Birodalmi Széki Gróf Teleki család gyömrői levéltára* című kötete.⁶⁶ Mint fentiekből is látható Iványi Béla akkori szegedi egyetemi tanár közel három évtizeden át rendkívül értékes levéltári kutató munkát fejtett ki és becsebbnél becsebb oklevélközlésekkel gazdagította a történelmi irodalmunkat. Ezen munkája is követi a rendszer és a diplomatikai hűség tekintetében a régebbi oklevél publikációit. A tudós a gróf Teleki család gyömrői levéltára regesztáinak közlése előtt külön fejezetben mutatta be Gyömrő falu rövid történetét,⁶⁷ majd a következő fejezetben érintette a Teleki család eredetét: a család miképp és mikor szerezte meg Gyömrőt, majd a Telekiek gyömrői ágának megerősödését részletezi alapos utánjárással. A szerző részletesebben foglalkozik e fejezetben

⁶³ BOTTLÓ 1937, 52–53. pp. Városok Lapja, 1937. augusztus 1. XXXII. évf. 14. sz. 472. p.

⁶⁴ IVÁNYI 1922.

⁶⁵ M. Z. 1924, 186–187. pp.

⁶⁶ BALOGH 1997, 41. p.

⁶⁷ IVÁNYI 1931, 7–17. pp.

gróf *Teleki* László, a tragikus véget ért nagy politikus életével naplója és a gyömrői levéltárban őrzött, különösen anyjához intézett fennmaradt leveleinek figyelembevételével.⁶⁸ A monográfia végén közölte a szerző a gróf *Teleki* család gyömrői ágának le származását.⁶⁹ A le származási táblán azonban kimaradt gróf *Teleki* (II.) Sándor és gróf *Teleki* Jozefin házasságából származó gyermekek közül Anna, aki báró *Prónay* Szilveszter Gáborral kötött házasságot, és amely házasságból származott *Prónay* Karolina, György, Gábor és Jozefin. A szerző a munka harmadik fejezetében szakszerűen ismerteti a gyömrői levéltárat, amely elsőrendű és másodrendű levéltárra oszlik. Az előbbiekhöz tartozik a Garázda család levéltára, amely tartalmazza a leányági iratokból összekevert anyagot is. Ide tartoznak még a Dolha család oklevelei is. A másodrendű levéltár anyagát többnyire a Királyfalvi Róth, a Daróczy, a Berzeviczy, a Garamszegi, a Géczy és a Jánoki családok iratai alkotják.⁷⁰ *Iványi* megemlékezik a levéltár régebbi anyagának egykori rendezőiről, *Szulyovszky* Gáspárról és *Molnár* Pálról,⁷¹ azonban a 18–19. századi levelezést a vegyes természetű iratokkal együtt már ő maga rendezte.⁷²

Szintén magán-levéltárbeli kutatásának eredménye a *Tomaj-nemzetségbeli Losonczi Bánffy-család története 1458–1526 között*,⁷³ amely két kötetben látott napvilágot. A Bánffy-család oklevéltárának első kötete 1908-ban *Varjú* Elemér⁷⁴ szerkesztésében jelent meg, s az 1214–1457-ig terjedő okleveles anyagot öleli fel. A második kötet szerkesztését, – átvéve a még részben *Varjú* Elemér által gyűjtött anyagot –, *Iványi* Béla folytatta, és az a közbejött háború és az ezt követő nehéz társadalmi–gazdasági viszonyok miatt az első kötet megjelenése után csak húsz évvel, az előbbihez hasonló nagy terjedelemben hagyta el a nyomdát. Folytatólagosan a mohácsi vész 444 oklevél szövegét vagy regesztáját találjuk benne, ezeket tizenhat köz- és magánlevéltárból gyűjtötték össze. A sok jelentős köz- és művelődéstörténeti anyagot tartalmazó kötetből a nemzeti vagyoni nagy kiterjedése következtében az ország igen nagy részére meríthetők család- és birtoktörténeti adatok, utóbbiak kapcsán vártörténetiek is. Legbőségesebben Erdély és Heves vármegye területéről, aztán Nógrád, Közép-Szolnok, Szabolcs, Bihar, Zemplén, Abaúj, Pest megyékből. És nemcsak a Bánffy-család különböző ágaira és birtokaira, hanem ezek kapcsán a középkorból eredő és akkor élt családok egész tömegére találhatunk benne releváns információt. Mindehhez 262 oldalnyi hely- és névmutató szolgál, amelyet *Iványi* készített el.⁷⁵

Az oklevéltár második kötetének szerkesztője az oklevelek szakszerű közlési módja

⁶⁸ Uo. 18–53. pp.

⁶⁹ Uo. 54. p.

⁷⁰ Uo. 55–469. pp.

⁷¹ Uo. 58. p.

⁷² BRUCKNER 1938, 34–36. pp.

⁷³ MTA Tagajánlások, 1920. 26–28. pp. IVÁNYI 1928. IVÁNYI 1917.

⁷⁴ *Csekei Varjú* Elemér 1898-ban lépett a Magyar Nemzeti Múzeum szolgálatába, ahol 1899-ben könyvtári asszisztens, 1901-ben segédőr lett, majd 1901 februárjában a *Magyar Heraldikai és Genealogiai Társaság* közlönyének, a *Turulnak* szerkesztésével bízták meg. 1908-ban a Felső magyarországi Múzeumhoz Kassára biztosul küldetett ki, ahol 1909-ben nevezték ki igazgatóvá. 1898-ban a gyulafehérvári könyvtárban tett kutatásai közben fedezte fel azon magyar nyelvemléket, amely *Watachai* János budai szent Ferenc rendi szerzetes *Memoriale*-féle jegyzőkönyvben a latin szöveg közt talált három versszak latinból lett magyarra fordítva. Ezáltal e pár sor a 14. század elejéről a *Halotti beszéd* után a legrégebbi nyelvemlékünk. SZINNYEI 1914, 931–932. pp.

⁷⁵ CZOBOR 1930, 39. p.

tekintetében elődjének a nyomdokain haladt. A szükséghez képest jelentősebb jegyzetekkel kísért a szöveg, a közbeeső okleveleknek lapszélre kitett dátumokkal való jelzése, a szélen olvasható és az előforduló helyek megyék szerinti meghatározását is tartalmazó kivonat, az oklevelek külalakjának és őrzési helyének részletes és pontos leírása, mindez magában is rávilágít a feladatában otthonosan mozgó szakemberre, aki szem előtt tartotta, hogy a kutatóknak fáradtság és kétely nélkül használható forrásanyagot nyújtson.⁷⁶

A körmendi Batthyány-Strattmann család szolgálatában a Batthyány család történetével is foglalkozott.⁷⁷ Az ott folyt iratrendezés eredményeképpen elindította és 1942–1943-ban maga szerkesztette a *Körmendi Füzetek* című forráskiadvány-sorozatát,⁷⁸ amelynek célja a nagyhírű körmendi levéltár anyagának részben ismertetése, részben pedig közlése volt. A Batthyány-családnak a 15. század második felétől kezdve évszázadokon keresztül tevékeny és kimagasló szerepe volt az országos ügyek intézésében s így a család levéltára az egész ország politikai, kulturális történetéhez felbecsülhetetlen értékű forrásanyagot nyújt. A levéltár igen nehezen volt hozzáférhető, ezért mindenképpen indokolt volt a levéltár anyagának ismertetése. A fentiek alapján látható, hogy hézagpótlónak ígérkeztek tehát ezek a levéltár ismertetések, illetőleg publikációk. Az első füzetben Árpádházi Szent Margit születésének hétszáz éves évfordulójára válogatott ki okleveleket, amelyben a domonkosok konventjét szándékozott bemutatni. A füzetben közölt hét középkori oklevél részben a győri rendház vagyonára vonatkozik, részben pedig a magyarországi provinciálistól *Batthyány Boldizsár és Essegvári György* részére adományozott kiváltságról. Az újkori iratok részben a domonkosoktól elhagyott s az 1610-es évekig a veszprémvölgyi cisztercita apácák birtokában levő körmendi rendházra, illetőleg magukra az apácákra vonatkoznak, tetemes részük azonban a domonkosok visszatelepítésével függ össze. *Batthyány* Ádám ugyanis az 1630-as években előbb Rohoncon, utóbb Szombathelyen telepítette le a domonkos atyákat. Ezzel a visszatelepítéssel kapcsolatos az a 14 oklevélszöveg is, amelyet a szerkesztő a domonkos rend római központi levéltárának regisztrátúra-köteteiből másolt le.⁷⁹

A második szám a körmendi levéltár egyik önálló és nagybecsű iratgyűjteményének lajstromkönyvét mutatja be, amely az *Acta Memorabilia* címet viseli. Az idők folyamán ebbe gyűjtötte össze a Batthyány-család a nem fiskális-vonatkozású, de köztörténeti szempontból nevezetes levéltári iratanyagot. 1553 tételszám alatt több ezer darabot gyűjtöttek itt össze, amelyek 1352-től 1904-ig tartalmazzák a Batthyány-család emelkedésére, tekintélyére, országos szerepére, befolyására vonatkozó adatokat. A szerkesztő a füzet bevezetésében röviden összefoglalja a Batthyány-család történetét. *Iványi* 231 középkori oklevélnek rövid regesztáját közölte. A füzet függelékeként *Báthori* István lengyel király, *Bethlen* Gábor, Mihály moldvai vajda, *Zrínyi* Miklós (a költő) és mások magyar nyelvű leveleit is közre adta.⁸⁰

A harmadik kötet *Pázmány* Péter kiadatlan leveleit tartalmazza. A nagy kardinális *Batthyány* Ferencsel volt jó viszonyban s mikor ez 1621-ben Bethlen pártjára akart állani, levélben kereste fel s figyelmeztette: „*elfogy ez kevés darab ország*”, ha nem

⁷⁶ FEKETE 1929, 344–346. pp.

⁷⁷ DEGRÉ 1964, 295–296. pp.

⁷⁸ PAPP 1942, 405–407. pp.

⁷⁹ BAKÁCS 1947, 312. p.

⁸⁰ BAKÁCS 1947, 313. p.

tartanak össze. *Pázmány* hatására tért vissza azután a katolikus hitre Ferenc fia Ádám, a körmendi levéltár megalapítója.⁸¹

A negyedik füzet *Képek Körömd múltjából* címet viseli, amelyben a 17. századi Körömd történetével foglalkozik, mégpedig a helytörténetíró számára igen kedvező forrásanyag, az egykorú tisztviselői levelezés alapján.⁸²

Az ötödik kötet a körmendi levéltár *missilis* leveleit tartalmazza, amelyeket a szerkesztő rendezett: a 185 középkori darabot időrendben, az újkoriakat a levélírók betűrendjében. A közreadott regeszták alapján megállapítható, hogy a levelek nagy része *Batthyány* Boldizsárhoz, Szlavónia vicebáncjához és a királyi hadiadó beszédőjéhez íródott, így tartalmuk félig meddig hivatalos jellegű, jelentős részükben pedig ajánló levelek. A 16. századi levelek már inkább magánjellegűek voltak.⁸³

A fenti sorozaton kívül még két kötet jelent meg. Az első füzet a keszthelyi levéltárból hét, a körmendi levéltárból tíz hazai és három külföldi címeres levél tartalmi kivonatát közli a címerleírások szószerinti, latin nyelvű közlésével. Ezenfelül a körmendi levéltárból származó rangemelő oklevél regesztája is megtalálható. A második füzet a keszthelyi levéltár egyik kevésbé ismert részét a „Tolnai levéltárat” ismerteti, amely nemcsak a tolnai uradalomnak, hanem a kihalt Hathalmy-család levéltárának romjait, a Jankovics-családra vonatkozó iratokat is tartalmazza. Az itt talált mintegy másfélezer pecsét – amelyek nemcsak nemesektől és egyháziaktól, hanem a legkülönbözőbb foglalkozású iparosoktól és kereskedőktől, vármegyéktől, városoktól, községektől, uradalmi alkalmazottaktól, postamesterektől származnak –, levéltári jelzetét közli.⁸⁴

Fontos megemlíteni, hogy a fentebb említettek mellett behatóan tanulmányozta a magyar nyomdászat és könyvkultúra történetét is.⁸⁵ *A Királyi Magyar Egyetemi Nyomda története 1577–1927* című munkája az első 350 évét mutatta be az 1577. október (mindszent hava) 20-án *Telegdi* Miklós püspök által – a bécsi jezsuiták nyomdai felszerelésének megvásárlásával – hazánkban alapított első katolikus nyomdának; amelyből idővel a Királyi Magyar Egyetemi Nyomda fejlődött ki. Az a kétszáz év, amelyet az Egyetemi Nyomda Nagyszombatban ért meg, a magyar kultúra, főleg a magyar nyelvű könyvek kiadása tekintetében nagyon szegénynek mondható. Az 1711-ig megjelent kiadványainak túlnyomó része latin nyelvű, s kevés magyar nyelvű volt. Az 1745-től 1773-ig megjelent 532 műalkotás közül csak 62 magyar nyelvű akadt. A jezsuita-rend tekintélyének hanyatlása, majd teljes megszűntetése erősen visszavetette a nyomdát fejlődésében. 1777-től 1877-ig terjedő időben az Egyetemi Nyomda által kiadott könyvek alig több mint fele volt magyar nyelvű.⁸⁶

A nyomda nagyszombati korszakának (1577–1777) anyagát *Iványi Béla* szegedi egyetemi tanár kutatta föl, a nyomda budai működéséről szóló adatokat (1777–1867) *Gárdonyi Albert* székesfővárosi főlevéltáros gyűjtötte össze.⁸⁷

⁸¹ Uo.

⁸² Uo.

⁸³ Uo. 314. p

⁸⁴ Uo.

⁸⁵ IVÁNYI – GÁRDONYI 1927. IVÁNYI 1937.

⁸⁶ NYIREŐ 1928, 283–286. pp.

⁸⁷ Mint látható az Egyetemi nyomdánk történetét három részre lehet osztani; a nagyszombati, a budai és végül a pesti korszakra. A nyomda történetének tárgyi emlékeit *Díváld* Kornél közreműködésével *Czakó Elemér*

Iványi Béla szegedi professzori időszakából fennmaradt a Szent István Társulat szegedi fióknymodája által sokszorosított az *Egyházjog* és a *Magyar alkotmány és jogtörténet* előadásainak jegyzetelt változata. Az *Egyházjog* előadások két külön évből maradtak fenn – az 1933 és 1936 évekből –, amely összehasonlításra is lehetőséget nyújt. Azt lehet megállapítani, hogy érdemben a két anyag nem tér el egymástól jelentősen, kizárólag abban, hogy a korábbi változatban az egyházi vagyon megszerzésére lehetőségként álló szerződések nem kerültek bemutatásra, amelyek a későbbi bővített változatba bekerültek. Az egyházjog keretében a szigorlók a katolikus egyházjogon belül a kánonjog periodizációjával, az egyházi személyek hierarchiájával és ezen személyek jogaival és kötelezettségeivel, valamint a szerzetesek és a harmadik rend struktúrájával, valamint jogaival és kötelezettségeivel ismerkedtek meg. Ezekon felül vagyoni jogi és dologi jogi információkkal is gazdagodtak tanulmányaik során.⁸⁸

Szintén két évből – 1929 és 1932 évek – maradtak fenn a *Magyar alkotmány és jogtörténet* előadásainak jegyzetelt változatai, amelynek feltehetőleg első változatai a debreceni egyetemen hangzottak el.⁸⁹ A két anyag itt sem különbözik jelentősen egymástól, kivéve abban, hogy a későbbi változatban *Werbőczy István Tripartituma* és a *Corpus Juris Hungarici* is ismertetésre került. Az anyag első felét az alkotmánytörténeti rész teszi ki. Külön foglalkozott a városi jogokkal, a közigazgatási szervezettel, Erdéllyel, illetve a horvát részekkel is megismertette a hallgatókat. A jogtörténeti részben a magánjogi, büntetőjogi és a perjogi jogintézmények történetével ismertette meg a hallgatókat. Azonban mindkét anyag rész kizárólag a középkorra terjedt ki.⁹⁰

III. Fontosabb művei⁹¹

Bártfa szabad királyi város levéltára 1319–1526. I. kötet. Budapest, 1910.

A magyar tűzértség fejlődésének vázlatja a XV. és XVI. században. Debrecen, 1916.

A győri székeskáptalan régi számadáskönyvei. Budapest, 1918.

A márkusfalvi Máriásy család levéltára 1243–1803. Lőcse, 1917.

Pro Hungaria Superiore – Felsőmagyarországért. Debrecen, 1919.

Debrecen és a budai jog. Debrecen, 1924.

Mossóczy Zakariás és a magyar Corpus Juris keletkezése. Budapest, 1926a.

csoportosította és ő ismertette a könyv tipográfiai, könyvkötészeti, könyvészeti és művészeti vonatkozású fejezeteiben. Az illusztrációkat részben a nyomdában megőrzött régi dúcokról nyomatták, részben közgyűjteményeink képanyagából merítették. Ezek láthatók voltak az Egyetemi Nyomda egyéb kultúrtörténeti emlékeivel együtt a Magyar Nemzeti Múzeum nagytermében az 1927 végén rendezett jubiláris kiállításon. Első terméke a nyomdának a nyitás évből egy magyar nyelvű könyv volt: *Telegdi* evangéliumi magyarázatainak II. része. Csak a következő évből származik a nyomda első ismert latin kiadványa: egy kongregációi szabályzat. B. E. 1928, 127. p.

⁸⁸ *Egyházjogi jegyzet*, 1933. *Egyházjogi jegyzet*, 1936.

⁸⁹ P. SZABÓ 2014, 211. p.

⁹⁰ *Magyar alkotmány és jogtörténeti jegyzetek I.–II.* 1929. *Magyar alkotmány és jogtörténeti jegyzetek I.–II.* 1932.

⁹¹ Teljes bibliográfiái lista: HERNER – MONOK 1983, 587–596. pp.

- Gönc szabadalmas mezőváros története.* Karcag, 1926b.
- A Királyi Magyar Egyetemi Nyomda története 1577–1927.* (Közösen Gárdonyi Alberttel). Budapest, 1927.
- A Tomaj nemzetségbeli losonczi Bánffy család története 1458–1526.* Budapest, 1928.
- Felső Magyarországról.* Szeged, 1930.
- Eperjes szabad királyi város levéltára. Archivum Liberae Regiaeque Civitatis Erjes 1242–1526.* Szeged, 1931.
- A római szent birodalmi Széki gróf Teleki család gyömrői levéltára 1245–1526.* I–II. kötet. Szeged, 1931–1932.
- A városi polgárjog keletkezése és fejlődése, figyelemmel Buda és Pest városokra.* Budapest, 1936.
- Könyvek, könyvtárak, könyvnyomdák Magyarországon 1331–1600.* Budapest, 1937.
- A losonczi Bánffy család története.* Budapest, 1941.

IV. Irodalomjegyzék

- A kolozsvári magyar királyi Ferenc József Tudományegyetem Almanachja.* Kolozsvár, 1928.
- BAKÁCS ISTVÁN: *Körmendi Füzetek.* Századok, 1947. 312–314. pp.
- B. E.: *Iványi Béla, Gárdonyi Albert – A királyi magyar egyetemi nyomda története 1577–1927. ismertetés.* Katolikus Szemle, 42. 1928. 127. p.
- BOTTLO BÉLA: *Iványi Béla – A városi polgárjog keletkezése és fejlődése, figyelemmel Buda és Pest városokra.* Turul, 1937. 52–53. pp.
- BRUCKNER GYÖZÖ: *Iványi Béla – A római szent birodalmi széki gróf Teleki család gyömrői levéltára.* Protestáns Szemle, 1938. 34–36. pp.
- CZOBOR ALFRÉD: *A Tomaj-nemzetségbeli Losonczi Bánffy-család története.* Turul, 1930. 39. p.
- CZOBOR ALFRÉD: *Iványi Béla – Gönc szabadalmas mezőváros története.* Turul, 1926. 39. p.
- DEGRÉ ALAJOS: *Dr. Iványi Béla (1878–1964).* Vasi Szemle, 1964, 18. évf. 2. sz. 295–296. pp.
- Egyházi jogi jegyzet,* Iványi Béla egyetemi tanár előadásából összeállította: SZERÉNYI LÁSZLÓ jogszigorló, Szeged, 1933.
- Egyházi jogi jegyzet.* Iványi Béla egyetemi tanár előadásából. Szeged, 1936.
- EMBER GYÖZÖ: *Levéltári terminológiai lexikon.* Akadémiai Kiadó. Budapest, 1982.
- ERDÉLYI LÁSZLÓ: *Iványi Béla – Bártfa szabad királyi város levéltára.* Századok, 1911. 205. p.
- FEKETE NAGY ANTAL: *A Tomaj nemzetségbeli Losonczi Bánffy család története.* Levéltári Közlemények, 7. 1929. 344–346. pp.
- FEKETE NAGY ANTAL: *Iványi Béla – Eperjes szabad királyi város levéltára.* Századok, 1931. 189–190. pp.
- FEKETE NAGY ANTAL: *Iványi Béla – Eperjes szabad királyi város levéltára II.* Századok, 1936. 333. p.
- GANCZER MÓNIKA: *Az állampolgárság fogalmának történeti formái az ókortól a modern korig.* Jog–Állam–Politika: Jog- és Politikatudományi folyóirat, 3. sz. 2011, 61–79. pp.
- HAMZA GÁBOR: *Emlékezés Iványi Bélára (1878-1964), a Magyar Tudományos Akadémia levelező tagjára.* http://real.mtak.hu/80568/1/Ivanyi_Bela_1878_1964_megemlekezés.pdf letöltés ideje: 2019. december 17.
- HAVRAN DÁNIEL: *Iványi Béla: Mossóczy Zakariás és a magyar Corpus Juris keletkezése (szakirodalom).* Magyar Könyvszemle, XXXIII. kötet, 1926, 406. p.

- HERNER JÁNOS – MONOK ISTVÁN: *A magyar könyvkultúra múltjából. Iványi Béla cikkei és anyaggyűjtése*. Szeged, 1983. 587–596. pp.
- HOLUB JÓZSEF: *Iványi Béla – Mossóczy Zakariás és a magyar Corpus Juris keletkezése, ismertetés*. Századok. LXI. évf. 1–3. sz. 1927. 671. p.
- HORVÁTH CSABA PÉTER: *Telegdi Miklós (1535–1586)*. Doktori (PhD) értekezés. Pázmány Péter Katolikus Egyetem – Irodalomtudományi Doktori Iskola, Budapest. 2019.
- ILA BÁLINT: *Eperjes szabad királyi város levéltára*. Levéltári Közlemények, 11. 1933, 164. p.
- ILLÉS JÓZSEF: *Bevezetés a magyar jog történetébe. A források története*. Rényi Károly Könyvkiadó Vállalata. Budapest, 1910.
- KOZOCSA SÁNDOR: *A K. M. egyetemi nyomda története*. Magyar Könyvszemle. 36. új évf. 4. sz. 1929. 118. p.
- Magyar alkotmány és jogtörténeti jegyzetek I.–II.* Iványi Béla előadásai után, 3 bővített kiadás. Szeged, 1929.
- Magyar alkotmány és jogtörténeti jegyzetek I.–II.* Iványi Béla előadásai után, 4. javított és bővített kiadás. Szeged, 1932.
- M. Z.: *Iványi Béla: Debrecen és a budai jog*. Levéltári Közlemények. 2. 1924. 186–187. p.
- NYIREŐ ISTVÁN: *A Királyi Magyar Egyetemi Nyomda története*. Protestáns Szemle. 1928. 283–286. pp.
- P. SZABÓ BÉLA: *Iványi Béla (1914–1927)*. In: P. SZABÓ BÉLA (szerk.): *A Debreceni Tudományegyetem jogász professzorai (1914–1949)*. Debrecen, 2014. 207–231. pp.
- PAPP LÁSZLÓ: *Körmendi füzetek. Szerkeszti Iványi Béla. Körmend 1942–43*. Levéltári Közlemények. 20–23. évf. Budapest, 1942–1945. 405–407. pp.
- S. K.: *Iványi Béla–Göncz szabadalmas mezőváros története (Geschichte der oberungarischen Stadt Göncz), Bücherschau*. Ungarische Jahrbücher 8. Heft 3. Berlin-Leipzig, 1928. 4431. p.
- SZABÓ BÉLA: *Béla Iványi, als professor der Univerität Debrecen (1914–1927)*. In: BALOGH ELEMÉR – HOMOKI-NAGY MÁRIA (szerk.): *Tripartitum Trium Professorum –Három szegedi jogtörténész. Drei Szegediner Rechtshistoriker. – Tudományos emlékülés Bónis György születésének 100. Both Ödön születésének 90. és Iványi Béla halálának 50. évfordulóján*, A Pólay Elemér Alapítvány Könyvtára 58. Szeged, 2017. 271–282. pp.
- SZABÓ ISTVÁN: *Iványi Béla – Eperjes szabad királyi város levéltára*. Protestáns Szemle. 1931. 794–795. pp.
- SZENTIRMAI LÁSZLÓ – IVÁNYI SZABÓ ÉVA – RÁCZNÉ MOJZES KATALIN (szerk.): *Szegedi Egyetemi Almanach 1921–1995*. I. kötet. Szeged, 1996.
- SZINNYEI JÓZSEF: *Magyar írók élete és munkái*, 14. kötet. Budapest, 1914.
- VARGA ENDRE: *Iványi Béla – Göncz szabadalmas mezőváros története*. Levéltári Közlemények. 4. 2–3. füzet. Karcag, 1926. 273–275. pp.
- VÖRÖS KÁROLY: *Iványi Béla (1878–1964)*. Levéltári Közlemények. 1964. XXXV. évf. 1. sz. 141–142. pp.